

Hromadný hrob bělohorských bojovníků

Při budování vojenského spartakiádního tábora v roce 1960 byl výkopovými pracemi rozrušen hromadný kostrový hrob při zdi obory Hvězda v blízkosti vchodu ze strany od Vypichu.¹⁾ Již před naším příchodem na místo nálezu byla výkopem zničena polovina hrobu zhruba obdélného tvaru v hloubce 90 až 100 cm od dnešního povrchu. Kostry ležely v několika vrstvách (třech a místy čtyřech), byly orientovány různě a jejich poloha jasně naznačuje, že nebyly do hrobu ukládány, ale naházeny, a to, že některé údy byly značně daleko od těl, ukazuje i na to, že tito mrtví byli pohřbíváni dost dlouho po smrti. Vzhledem k tomu, že byly kostry uloženy tak nízko pod současným povrchem a byly prorostlé kořeny stromů, byly velmi porušené. Přes toto špatné zachování kosterního materiálu podařilo se provést antropologické určení alespoň lebek velké části pohřbených.

V části hrobu, kterou jsme našli neporušenou, bylo uloženo celkem 44 koster.²⁾ Antropologického zpracování tohoto materiálu se ujal dr. Evžen Strouhal. Z celkového počtu koster bylo bezpečně určeno jako mužských 40, z koster byly ženské a stav dvou koster nedovoloval určení. U většiny z pohřbených se podařilo i zjistit věk. Většina z nich byla ve věku mezi 20 až 40 lety (17 osob), a ve věku mezi 40 až 50 lety (celkem 15 osob, u třech z nich bylo možné

¹⁾ Vzhledem k tomu, že šlo o vojenský tábor, prováděla autorka záchranný výzkum z pověření Vojenského historického muzea.

²⁾ Vojenské muzeum (dále jen VM), čís. inv. X-174 až X-211.

dokonce i určení přesnější — bylo jim okolo čtyřiceti let), čtyři z pohřbených byli starší — bylo jim okolo šedesáti let, tři byli mladší, dvěma bylo okolo dvaceti let, jednomu okolo patnácti let. Z pohřbených žen byla jedna ve věku mezi 20 až 30 lety, druhá mezi 40 až 50 lety. U tří koster nebylo určení věku možné.

Zajímavé na nalezených kostrách bylo především to, že na většině z nich byly stopy zranění. Na lebkách byly pozůstatky ran různé síly. Převahu měly rány sečné, v jednom případě byla zjištěna rána bodná, v jednom případě průstřel. Stopy po zraněních byly i na jiných kostech pohřbených, vzhledem ke stavu zachování kosterného materiálu bylo však podrobnější určení možné jen na lebkách. Většina ze sečných ran zasáhla temenní kosti (na osmi lebkách), ve třech případech byla zasažena kost čelní, ve dvou případech kost týlní. Bodná rána zasáhla pravou temenní kost a způsobila v ní obdélnou perforaci spolu se značnou deformací kosti. Na některých lebkách nebylo jen zranění jedno, a bylo na nich i několik zranění, z nichž

Hromadný hrob bojovníků na Bílé hoře. Snímek: V Hú — L. Vondrášek

každé bylo smrtelné. Na čtyřech lebkách byly takové rány až tři, na jedné čtyři a na několika lebkách byla dokonce vedle těchto ran velkých ještě celá řada drobných ran povrchových. Některé z ran dokonce pronikly celou silou kosti. V jednom případě byl zjištěn průstřel kosti, a to na levém spánku — kulka deformovaná výstřelem byla nalezena uvnitř v lebce pohřbeného.³⁾ Na mnoha lebkách byly vedle ran, které způsobily smrt nebo které mrtví utrhli těsně před smrtí, také rány staré, zahojené, s nimiž tito lidé žili i několik let.

Ze všeho, co zde již bylo řečeno, můžeme uzavřít, že mrtví byli padlí pěšáci, pobití na útěku za pronásledování jezdeckem. Proto padaly rány zezadu a především shora. Místy vzniká při pohledu na zranění na lebkách i dojem, že byli dobíjeni zranění, kteří již leželi na zemi (např. lebka s bodnou ránou na pravé temenní kosti). Dojem o pronásledování jezdeckem jen doplňuje nález průstřelu — kulka totiž odpovídá pistoli s kolečkovým zámkem, a té jezdeckvo používalo. Zjištění, že na lebkách nebyly výjimkou ani rány již zcela zahojené, pak dokládá, že padlí byli bojovníci, kteří prošli celou řadou bitev.

Kromě kosterného materiálu nebylo nalezeno v hrobě prakticky nic. Jen na prstě jednoho z pohřbených byl malý prstýnek⁴⁾ z dvojitého bronzového drátku. U jednoho z pohřbených byla nalezena po celé délce obou rukou řada drobných bronzových háčků a oček,⁵⁾ které byly zapínáním širokého rukávce, ty byly vedle kousku látky plátňové vazby, zachovaného na zlomku kolenního kloubu,⁶⁾ jediným dokladem po oblečení pohřbených — snad byli ostatní pohřbeni bez obleku.

V hrobě pak byly nalezeny ještě olovené kulky⁷⁾ stejné ráže jako kulka v hlavě jednoho z bojovníků. Mezi žebry v zádech jiného bojovníka pak byl nalezen ještě odlomený hrot píky průřezu kosočtverce s plochými pery k upevnění na násadu, z nichž jedno bylo odlomeno.⁸⁾

Samo místo nálezu koster s mnoha zraněními zdálo se naznačovat, že máme před sebou hromadný hrob bělohorských bojovníků. Charakter těchto zranění pak se zdál ukazovat, že máme před sebou pěchotu stavovského vojska, která byla pobíjena za pronásledování císařským jezdeckem. Nálezy nemnohých součástek oděvu takový dojem spíše podporovaly než vyvracely. A o nálezech železného hrotu píky a kulek bychom mohli říci totéž. Plného potvrzení tomuto závěru se však dostalo až tehdy, kdy byla v hrobě nalezena drobná bavorská mince z počátku 17. století.

³⁾ VM čís. inv. X-146.

⁴⁾ VM čís. inv. XL140. Průměr prstýnku: 22 mm, síla: 2 mm.

⁵⁾ VM čís. inv. X-145, X-149—X-167, X-169—X-170, X-171—X-173.

⁶⁾ VM čís. inv. X-147.

⁷⁾ VM čís. inv. X-141—X-144.

⁸⁾ VM čís. inv. X-168.

O nálezu hromadného hrobu bělohorských bojovníků lze těžko říci, že by znamenal zásadní přínos k poznání příslušného období. Ostatně celý průběh bělohorské bitvy je dostatečně známý a podrobně mnohokrát zpracovaný.⁹⁾ Spíš můžeme o našem nálezů říci, že je zajímavou ilustrací ke známým událostem. Zajímavou ilustrací především té části bitvy, kdy stavovská pěchota utíkající z bojiště je pronásledována a nelítostně dobývá sečnými zbraněmi nepřátelského jezdecktva. Nález pak ilustruje i další celkem známou věc, a to poměr českého poddaného lidu k těmto stavovským „českým“ vojákům. Víme, že tito vojáci byli pohřbíváni poddanými z okolí až několik týdnů po bitvě. A z pohřbu samotného pak vidíme, že byli zahrabáváni bez jakékoliv piety a úcty, s jakou by jistě byli pohřbíváni bojovníci, které by byl tento lid pokládal za své.

⁹⁾ Nejnovější zpracování: Frant. Kavka, Bílá hora a české dějiny, Praha 1962.